

Baigė gerąją kovą

Lietuvoje užgeso šviesus žiburys — a. a. kun. Karolis Garuckas

MONS. KL. RAZMINAS

Didžiojoje Velykų Savaitėje Vatikanu radijas pranešė į Lietuvą liūdną žinią, kad š. m. balandžio 7 d. Sventionių ligoninėje mirė vienas žymiųjų lietuvių — žmogaus teisių gynėjų ir Helsinkio nutarimų vykdymo sekėjų grupės narys kunigas Karolis Garuckas. Velionis buvo gimęs 1908 m. Jaunas įstojo jėzuitų vienuolijon. Baigęs augštasias filosofijos ir teologijos studijas, kunigu išventintas 1941 m. Neramiais karo ir pokario laikais dirbo sielovados darbu įvairiose vietovėse ir pakėlė nemažai persekiojimų. Paskutiniaisiais metais buvo klebonu nuošalioje Ceikinių parapijoje, Vilniaus arkivyskupijoje. Susilpnėjęs sveikatai ir ligai vis labiau įsigalint, nemažai paguodos jam atnešė dar prieš mirtį gautas popiežiaus Jono-Pauliaus II specialus palaiminimas.

Iki pat paskutinės savo gyvenimo valandos kun. Garuckas tęsė savo misiją ir buvo uoliai bičiulių lankomas. Vienas paskutiniųjų jo lankytojų jaudinančiai nusako paskutines šio didžiojo lietuvių ir kunigo dienas.

“Ceikiniai, — rašo lankytojas, — tai idiliškas rytų Lietuvos bažnytkaimis, kalnuoto pusyno pakraštis prie upelio... Bažnytėlė medinukė, bet kruopščiai sutvarkyta, naujai nudažyta ir jauki. Tai čia didžiojo Kristaus avelių ganytojo rezidencija...”

Klebonijos kieme mane sutiko pamaldūs senutė Barbutė. Tai kun. Karolio krikšto motina ir uoli globėja nuo pat jo apaštalavimo Lietuvoje pradžios. Šalia Barbutės, dar pora senyvių moterų mane sutiko ir priėmė.

Pasibeldžiu į kun. Karolio buto duris.

— Prašau, — išgirstu silpną jo balsą. — Įėjęs radau jį gulintį savo darbo kambary ant sofutės, lengvai užsiklojusį... Palysęs, išblyškęs, bet veidas gyvas ir gaivus. — O, svečias... šypsodamasis bando keltis. — Prašau jį nesivarginti ir nesikelti.

— Koks čia vargas... Tik prašau padėti man atsistoti.

Padėjau, jis atsistojo ir vis šypsojosi. Prie jo ant stalelio brevijorius, rožančius, Naujasis Testamentas, Kristaus sekimas...

— Tai mano viskas. Pastaruoju metu nebeneinu į bažnyčią. Sekmadieniais pamaldas atlaiko kunigai kaimynai. Vienam iš jų davėm šimtą rublių, kad turėtų kuo užsimokėti už taksą. Pats nebegaliu ir jie dėlto vargsta...

— Kol sveikas buvote ir jūsiems uoliai talkinote, — priduriu.

— Pats dar laikau šv. Mišias klebonijoje. Praėjusį sekmadienį (kovo 11 d.) dar atlaikiau pamaldas ūkiniame pastate, štai čia kieme, vaikams, kurių susirinko apie 20. Jie man tarnavo, skaitė, giedojo... Ten yra šiluma, o bažnyčioje man šalta.

Po to jis parodė man savo darbą. Jo plunksna, matyt, iki mirties neatšips, nesuluš ir neatbuks. Paskutiniu metu jis vėl parašė net tris straipsnius savo specialybės srityje. Tikrai aštri plunksnelė.

Dar kiek pasikalbėjus, jis pakvietė pietų.

— Malonėkite, kunige sveteli, pasistiprinti. Į mane nežiūrėkite. Žinote, visai dingęs apetitas. Pastaruoju metu nieko, o nieko nebeneriu. Būdavo mėgdavau vištieną, o dabar ir to štai gabalėlio nesuvalgysiu... (Čia išgėrė truputį vaistų ir apelsinų sulčių).

— Esu gimęs 1908 m. Gegužės pradžioje man sueitų 71 metai. Bet tiek nebeišgyvensiu. Kiek man beliko gyventi? Daugiausia mėnuo... Būdavo kad ir miegoti nebegalėjau. Visą krūtinę skausmai varstydavo. Būdavo įgeriu vandens, suerziniu gerklas ir taip išsiplovęs kiek užmigdavau. Dabar, ačiū Dievui, skausmai liovėsi. Pamiegu, bet valgyt nebegaliu. Mirti, atrodo, nebijau... Būdavo gyvenime ir blogo nemažai, ir, atrodo, kažkas gero. Bet žmogus nežinai, ar meilės, ar neapykantos pas Dievą esi vertas. Generalines išpažintis esu atlikinėjęs. Gal gi gerasis Viešpats pasigailės manęs vargšo nusidėjėlio...

Baigė valgyti pasimeldėme ir dar kurį laiką pasikalbėjome jo darbo kambaryje. Tokios dvasios stiprybės tikrai reta kur sutikti. Tai tikro apaštalo pavyzdys: melstis ir dirbti, iki mirties ištvirti Kristaus fronte!”

Kun. Karolio Garucko skaudi nuojauta neapvylė. Verbų sekmadienio išvakarėse užgeso jis Viešpatyje. Jo palaikai buvo pervežti į Ceikinius ir čia balandžio 10 d. iškilmingai palaidoti. Pamaldose dalyvavo daugiau kaip 100 brolių kunigų ir abu tremtiniai vyskupai — vysk. Jul. Steponavičius ir vysk. Vincentas Sladkevičius bei dabartinis Vilniaus arkivyskupijos valdytojas kun. A. Gutauskas. Jautrias atsisveikinimo kalbas pasakė kun. Alfonsas Svarinskas ir kan. Antanaitis bei kiti kalbėtojai. Gausios tikinčiųjų minios maldos palydėjo savo mylimą kleboną į amžinybės pilsį.

BALTARUSIJOS Lietuvos pogrindžio leidinys:

LIETUVIŲ "APIE LIETUVIŲ PADĖTĮ BALTARUSIJOS RESPUBLIKOJE"

NAIKINIMAS

Antras sąsiuvinys
Antras leidimas

Vilnius 1978

(tesinys iš praeito numerio)

Truputis Statistikos

Kai Baltarusijos lietuviai reikalauja lietuviškų mokyklų, jiems atsakoma “Dėl saujelės mes mokyklų neatidarysime”. Gervėčių, Pelesos ir kitose lietuviškose vietovėse yra daug mokyklų, kuriose mokosi lietuviai. Vienose tų mokyklų yra saujelė lietuvių mokinių, o kitose jų skaičius siekia 100 ir daugiau. Visiems jiems primetama rusų dėstomoji kalba nuo pat pirmos klasės.

Kad ir saujelė mokinių galima mokyti gimtąja kalba, parodo Tarybu Lietuvos pavyzdys. Visoje LTSR-e, kur tik atsiranda keli ar keliolika rusų vaikų, jiems steigiama atskira mokykla (pradinė), arba atidaromos rusiškos klasės. Štai 1977 metų duomenys.

4-iems mokiniams atidaryta rusiška klasė Kupiškio vidurinėje mokykloje ir Tartyrio (Trakų raj.) pradinėje mokykloje.

7 mokiniams atidaryta rusiška klasė Paluknio (Trakų raj.) vid. mokykloje ir įsteigta pradinė mokykla Veliučionyse (Vilniaus raj.).

Atidarytos rusiškos klasės Pravieniškėse 11 mokinių, Lazdijuose 9 mokiniams ir Tabariškėse (Šalčininkų raj.) 10 mokinių.

13-15 mokinių atidarytos rusiškos klasės arba įsteigtos rusiškos mokyklos 6 vietovėse (Vilniaus ir Klaipėdos miestuose po vieną, likusios Vilniaus ir Šalčininkų rajonuose).

16-18 mokinių panašiai yra aprūpinti mokymu rusų kalba 9 vietovėse (dvi tokios mokyklos yra Kauno mieste, viena Trakų rajone, viena Ignalinos r., likusios Vilniaus ir Šalčininkų r-se).

21-22 mokiniai aprūpinti mokymu rusų kalba 5 vietovėse (1 Ignalinos r-ne, 1 Prienų mieste, 1 Širvintų m. ir 2 Vilniaus r-ne).

Vadinasi, Tarybų Lietuvoje 27 mokyklose saujelė rusų yra aprūpinama rusišku mokymu.

Taip pat lenkai Lietuvoje turi mokyklas arba klases su labai mažu mokinių skaičiumi (7-10 mokinių). Sulenkintas elementas Lietuvoje palaikomas, nes tai atrama Maskvos politikai: sumažinamas lietuvių skaičius, lietuviškose žemėse lieka jauges svetimkūnis, ir tuo pakenkiama lietuvių nacionaliniams interesams.

Kodėl lietuviai Baltarusijos TSR-e negali gauti lietuviškų mokyklų, nors ten susidaro didelis mokinių skaičius? Kodėl TSRS Konstitucija, kurioje įrašyta lygybė prieš įstatymą visiems piliečiams, taip pat teisė mokytis gimtąja kalba, netaikoma Baltarusijos TSR lietuviams, o taikoma Lietuvoje rusams ir lenkams?

Norint sunaikinti lietuvių Baltarusijos TSR-e, nesigėdinama įžūliai laužyti savo pačių parašytą ir pasirašytą konstituciją. Visi šie Konstitucijos straipsniai apie lygybę ir teisę mokytis gimtąja kalba įrašyti ir naujoje TSRS “Brandaus socializmo” Konstitucijoje (34 ir 36 str.). Tai gal dabar bus atitaisytos BTSR lietuviams daromos skriaudos?
(bus daugiau)

P. Jonas Bagdžius, p. Veronika Dimsienė ir p. Birutė Bagdžiuvienė
Brazilijos lietuvių atstovai Urugvajaus lietuvių iškilmėse

KALBĖK LIETUVIŠKAI!

Paruošė: Alf. D. Petraitis

Raštinėje

Algis ir Vytas dirba raštinėje. Beveik kasdien abu ateina pavėlavę į darbą. Vieną dieną į raštinę atvyksta direktorius. Tą pačią dieną vėl Vytas ir Algis atvyksta gerokai pavėlavę.

Direktorius teiraujasi sekretorės:

— Kur skyriaus viršininkas Algis?

— Pone direktoriau, ponas Algis dar neatvyko.

— Kas jį pavaduoja?

— Ponas Vytas.

Už valandos abu valdininkai jau raštinėje.

Direktorius vėl šaukia:

— Pone Algi, prašau ateiti. Ar labai užimtas?

— Ne, pone direktoriau, šiuo metu nedirbu.

Kitu telefonu direktorius vėl teiraujasi:

— Prašau pašaukti Vyta. Ką jis daro?

Sekretorė nekaltai atsako:

— Pone direktoriau, Vytas užimtas. Jis padeda ponui Algiui...

(E).

Atsakyti — responder

1. Kur dirba Algis ir Vytas?
2. Kas atvyksta vieną dieną?
3. Kur atvyksta direktorius?
4. Ko teiraujasi direktorius?
5. Kas pavaduoja Algį?

6. Ar Algis atvyko į raštinę?
7. Kur yra abu valdininkai už valandos?
8. Ką šaukia direktorius kitu telefonu?
9. Ką veikia Algis?
10. Ką veikia Vytas?

ŽODYNAS

raštinė	—	escritório
beveik	—	quase
abu	—	os dois
pavėlavęs	—	atrasado
tas, ta	—	este
gerokai	—	bastante
kur	—	onde
viršininkas	—	superior, chefe
už	—	depois
Už valandos	—	uma hora depois
vėl	—	de novo
prašau	—	peço
užimtas	—	ocupado
pašaukti	—	chamar
daryti, daro	—	fazer
padėti, padeda	—	ajudar
dirbti	—	trabalhar
kasdien	—	todo dia
ateiti	—	vir
atvykti	—	chegar
pats, pati	—	mesmo
teirautis	—	informar-se
skyrius	—	setor, departamento
pavaduoti	—	substituir
valanda	—	hora
jau	—	já
šaukti	—	chamar
labai	—	muito
šiuo metu	—	neste momento
dabar	—	agora
nekaltai	—	inocentemente

Kur tu esi?

Mokykla — Dabar aš esu mokykloje.

Namas — Dabar Jonas yra namie.

Stovykla — Šiandien Irutė yra stovykloje.

Miestas — Aš esu .....

Kaimas. Vakar aš buvau .....

Sala — Žvejas gyvena .....

Teatras — Vytas buvo .....

Laivas — Žvejas dabar yra .....

Léktuvas — Ar tu nebijai būti .....

Miškas — Jonas atrodo gyvena .....

JUOZAS GRIŠMANAUSKAS

TO LI MIEJŲ KVA DRA TAI

"BUOŽE" KOLCHOZAS

"Buožė" yra kasdienis komunistų koliojimas žodis. Prie jo dar "rašistas" ir "sabotažnikas". Jais bara valsčiaus tarnautojus, vykdomojo komiteto ir partijos pareigūnus, jais bara kolchozininkus kolchozo vadovybė, jais bara pirmuosius ir antruosius barančiuosius jų pačių viršininkai.

Vieną dieną vos juoku neprapliupome mes visi valsčiuje, kai išgirdome, jog Pakerų kolchozas turys sumokėti 25.000 rb. 'nubuožinimo' mokesčio.

Tokius mokesčius mokėjo jau anksčiau ūkininkai, numatyti išvežti ir turj daugiau žemės, negu tuo laikotarpiu buvo leidžiama turėti, nuo kurios dar nebuvo jungiama į kolchozus. Tie mokesčiai buvo skiriami partijos nutarimu ir užkraunami taip, kad, jau jį išsimokėjęs, tikrai turėsi sužlugti.

Pakerų kolchozas buvo nelaimingesnis iš visų kolchozų tuo, kad čia pirmininku buvo paskirtas žydas. Žydas, kaip žydas. Niekas negalėjo purkštauti, jei žydas buvo valsčiuje arba partijoje, kai tai kaip taisyklė buvo per pirmąją bolševikų okupaciją, bet žydas retas kuris anksčiau Lietuvoje dirbo žemės ūkyje. Daugiausia versdamiesi prekyba ar būdami fabrikėlių savininkai, jie juk nieko apie tą žemės darbą neišmanė. Todėl, jau 1941 m. žmonės pažinę daugumos žydų komunistinį nusistatymą ir pataikavimą rusams, buvo labai nusiminę kad kolchozo pirmininkas žydas.

– Kai saviškis, tai vis geriau gal galima būtų susikalbėti, o dabar, kaip gi išsiauškinsi, kai žmogus apie tą darbą pats nieko neišmano, – skundėsi kolchozininkai.

Bet netrukus paaiškėjo, to žydo paslaptis.

Pakeruose buvo malūnas, kuris per karą apnaikintas. Ir pirmininkas, atėjęs kolchozan, pirmiausia malūnu ir susirūpino. Jis išaiškino kolchozo tarybai, kad malūnas gali būti labai naudingas kolchozui.

– U, kodėl mes dabar turime savo grūdus vežti į kitus malūnus malti ir tenai jiems mokėti pinigų. Tegul mums kiti atveža, o pinigų mes turėsime kur padėti, – aiškino jis.

Žmonėms ir patiems šis sumanymas patiko. Dabar visi kaip tik atsiminė, koks buvo patogumas, kai malūnas veikė čia pat, o kaip sunku, kai reikia keliauti pas kitus.

Per ilgą metą kolchozas malė grūdus visiems aplinkiniams, ir kolchozams ir kolchozininkams. Pinigų kasoje jau buvo arti 15.000 rublių

– Kodėl mums visiems nepasidalyti tų pinigų, juk jie yra mūsų visų. Paimkite kokį nors saiką ir išseikėkite visiems, – padarė inėšimą kolchozininkai visų susirinkime.

O buvo toks liesas laikas, kad niekas neturėjo net žibalo, net cukraus normos kuo išsipirkti. Matyt, ir kolchozo tarybai šitas sumanymas patiko, nes, visiems balsavus, susirinkimo protokole buvo užrašytas tas visų nutarimas.

Jau čia visi laukė iš miestelio sugrįžtant su pinigais, kai staiga, kaip perkūnas nuaidėjo, jog ne tik pinigų valdžia paima, bet dar kolchozą nubaudė už tai, kad tiek pinigų išlaikė be naudos ir pagaliau nutarė išsidalinti.

Valsčiuje, patyrę apie tokį darbininkų nutarimą, ilgai svarstė, ką reikėjo daryti, duoti jiems, ar ne, kai buvo gautas iš rajono įsakymas:

– Kolchozas negali tiek pinigų turėti. Išimti iš jų dvidešimt penkis tūkstančius nubuožinimo mokesčio.

Tada visas kolchozas sujudo ant kojų. Tik ką gi darysi, prieš vėją nepapūsi. Keturias karves ir dvi kiaules iš kolchozo nuvežė į miestą, kad tik sudarytų reikalaujamą sumą

Tokius "nubuožinimo" mokesčius vėliau taikyta ir kitiems kolchozams, kur tik buvo pastebėta, kad yra ko nors perviršius.

(b.d.)

SIMAS PAS MUS

SIMAS KUDIRKA S. PAULO GUBERNATŪROJ

Priėmimas S. Paulo valstijos gubernatūroj įvyko birželio 4 d. Simą Kudirką ir Romą Kasparą šiame priėmime lydėjo Jonas Tatarūnas ir Algirdas Sliesoraitis, BLB-nės valdybos ir tarybos pirmininkai ir dvi lietuvaitės, apsirengusios tautiškais rūbais, Nilza Guzikauskaitė ir Beatrix Bacevičiūtė.

Pirmiau aplankėm Gubernatūros Spaudos skyrių, kur mums tarpininkavo p-lė Geny Žarkauskaitė, to skyriaus pagelbininkė.

S. Paulo valstijos vice-gubernatorius, José Maria Marin, labai maloniai mus priėmė. Audiencija užtruko apie 45 minutes. Jis pasireiškė lietuvių draugas ir gražiai atsiliepė apie lietuvių koloniją S. Pauly.

Algirdas Sliesoraitis mus pristatė vice gubernatoriui pareiškdamas apsilankymo tikslą. Sekančiai, Jonas Tatarūnas, lietuvių kolonijos vardu, padėkojo vice-gubernatoriui už jo pastangas išgauti iš miesto valdžios dekretą pavadinimui "Republica Litwana", Vila Zelinės aikštėi prie bažnyčios. Pareiškė kad Simo Kudirkos kelionė per Pietų Ameriką ir šis apsilankymas S. Paulo gubernatūroj kaip tik yra jo kova prieš skriaudas, kurias sovietinis imperializmas yra padaręs pavergtai Lietuvai, pridėdamas kad mes lietuviai tikim jog ir ateity Brazilijos valdžia ir jis, vice-gubernatorius, užtars mūsų teises atgauti Lietuvai nepriklausomybę.

Po to kalbėjo Algirdas Sliesoraitis, pabrėždamas vizitos reikšmę kuri, tarp kitko, atnaujina lietuvių santykius su buvusiu deputatu, šią dieną vice-gubernatoriui, pareiškdamas pageidavimą kad tie santykiai kas kart būtų glaudesni.

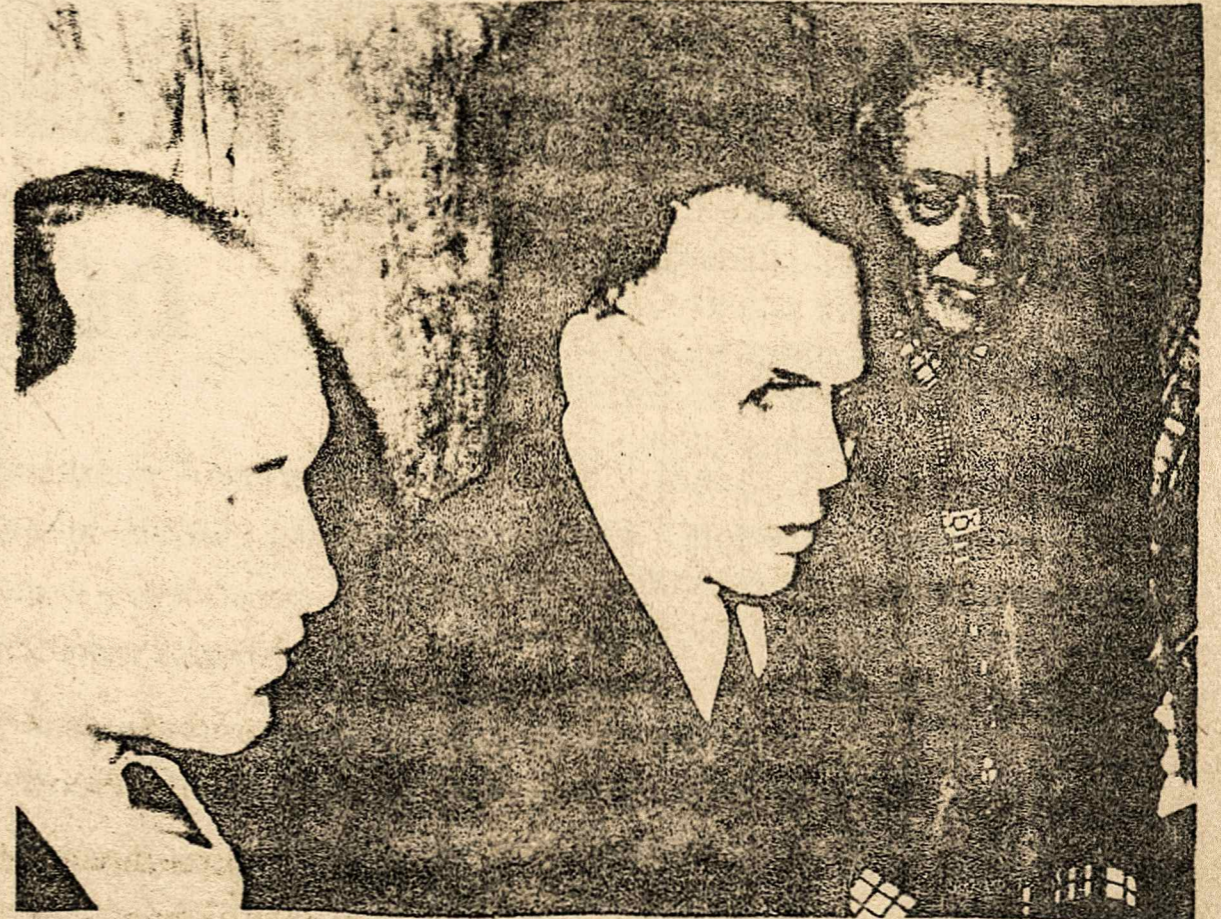
Sekančiai, Romas Kasparas, Pasaulio Lietuvių Bendruomenės vardu, įteikė jam karaliaus Mindaugo karūnavimui paminėti sidabrinį medalį, pareiškdamas viltį, kad Brazilijos valdžia visuomet pritaris mūsų kovai atgauti Lietuvos nepriklausomybę. Sužavėtas, vice gubernatorius pasiūkė savo spaudos pagelbininką ir oficialų fotografą. Kartu su vice-gubernatorium buvome nufotografuoti medalio įteikimo momentu, ir buvo užfiksuota spaudos skyriui mūsų vizita.

Pabaigoj kalbėjo Simas Kudirka, tarpininkaujant kaip vertėjui Algirdui Sliesoraičiui. Jis trumpai papasakojo apie savo kalinimą Siberos lageriuose ir pabrėžė kad Brazilijos valdžia, užtardama lietuvių kovai ištrūkti iš sovietinio imperializmo, prisideda bendrai kovai prieš rusišką komunizmą grėsiantį pačiai Brazilijai.

Jautėme vice-gubernatoriaus pasitenkinimą mūsų vizita. Jis padėkojo Simui Kudirkai ir mums, pareiškdamas pageidavimą vėl dalyvauti pietuose su lietuviais, kurie jam labai patiko pereitą kartą.

Po to aplankėm kitas Palacio dos Bandeirantes sritis. Romas Kasparas padarė daug nuotraukų. Niekas jam nekludė. Visi žavėjosi mūsų jaunų palydovių tautiniais rūbais, spėliodami kas mes tokie esame. Pageidaujant Simui Kudirkai, lyg tos vietos laisvės įrodymą, jis buvo nufotografuotas kartu su Palácio dos Bandeirantes sargybininku.

Jota

Vytas Tumas ir Viktoras Tatarūnas klausosi Simo pasakojimo.